

7 чуждестранни спектакъла от общо 17 в 17-ото издание през 2017

Светломира Стоянова

Тази година бе проведено 17-ото издание на Международния куклен фестивал „Златният делфин“ във Варна. На официалното откриване директорът на КТ-Варна Вера Стойкова каза: „17-ото издание на фестивала през 2017 година посреща 17 представления и в това няма нищо случайно“. Селекционер бе театроведката Богдана Костуркова.

Ще започна с това, че що се отнася до българската селекция видяхме „обичайните заподозрени“ от изминалите два театрални сезона – „Страх“, „Дама пика“, „Авеню Q“, „Семейство Замза“, „Хуан Дариен – момчето тигър“. А това, което не видяхме, бе част от X издание на кукления фестивал за възрастни „Пиеро“ в Стара Загора и XX издание на „Михаил Лъкатник“ в Ямбол. Не мога да не отбележа, че сценографията на Свила Величкова присъстваше в почти всяко детско представление на фестивала както и в премиерния за КТ-Варна спектакъл „Орфей“ на режисьора Боян Иванов. До тук сякаш нищо необичайно, но нека не забравяме, че това е международен фестивал и селекцията на чуждестранни спектакли би следвало да покаже тенденции или любопитен казус в кукленото изкуство в други страни.

Нека се придвижим хронологично през 7-те фестивални дни (само, ако приемем, че за фестивален се смята и последният ден, в който се състои едночасовия уъркшоп: „Театър на обектите“ с

ръководител Боян Иванов пред почти липсваща аудитория). Ще се спрем на чуждите спектакли.

В рамките на втория фестивален ден станах свидетел на следните два спектакъла – „Любопитното слонче“ на Театър „Жилина“ (Словения) и „Танцуващите марионетки“ – авторски спектакъл на Павел Вангели (Чехия). Първото представление се откри най-вече с майсторската изработка на кукли. Има два вида кражба в театъра – самоцелна и с финес. Може и да не съм била на Бродуей през 1977 г. за премиерата на „Цар лъв“, но това не значи, че приликите със словенското представление не са повече от явни. Въпреки това добрата изработка на куклите оставя този факт на втори план. Начинът на направа на някои от костюмите на животинските персонажи напомня визуално кринолини (Слончето, Щраусът), а други няма как да не навеят асоциация за работата на Handspring Puppet company (Тигърът, Маймуните). Силно впечатление прави прецизността и детайлността, с която са изработени лицата на животните. Що се отнася до сюжета на спектакъла (по история на Ръдиард Киплинг) успешно е избягано от агресията, която е заложена в оригинала. Без излишна дидактика, спектакълът е интересен и увлекателен за деца и впечатляващ с визията си възрастните.

Когато чуя марионетки, без дори секунда за размисъл, светва лампичка с надпис „Чехия“. Не

„Любопитното слонче“
„The Little Curious Elephant“

„Циркът на марионетките“
„Mario&nette Circus“

големи, а огромни бяха очакванията ми за представлението „Танцуващите марионетки“. Всеки един от компонентите на спектакъла е дело на актьора Павел Вангели. Това не винаги е гаранция за успех – в този случай със сигурност не беше. За първи път видях артист да се отнася с неуважение и някак без интерес към собствения си инструмент на работа. Куклите бяха подхвърляни след края на изпълненията им. Може би единственото позитивно нещо беше, че премина изцяло на английски език, за да достигне до по-широка публика. В основата на спектакъла стои етюдния принцип на музикалните изпълнения. Проблемът за мен е, че започна религиозно, след това продължи с расистки подхвърляния и накрая всичко свърши на гробищата. Казвам проблем не защото липсва ясна сюжетна линия, а заради съмнението за естетика, което се породило у мен в малкото реплики на персонажите, нелогичното променяне на пространства и заради текста на повечето песни.

На третия ден в Градската галерия се събраха много деца на представлението „Седемте козлета“ на „Театро лос клавелес“ (Испания). Това беше по-скоро необичайна гледка за салоните по време на това издание на фестивала. В действителност децата се забавляваха, но дали това е достатъчно, за да кажем, че едно представление е успешно?! Дори, когато се твори за най-малките зрители, те не трябва да се подценяват като публика. Актрисата Франсиска Рока представи всеки един от персонажите почти без думи, но когато използва такива, те звучаха на български („мама“, „вълк“, „да“, „не“...). За децата това привидно беше плюс във възприемането на разказа, но самата история и поука се изгубиха сред виковете им. Куклите бяха дървени козленца на дървена стойка, които не могат да бъдат манипулирани отделно от нея, плоска маска – тип лице на коза и вълк – плюшена зелена ръкавична кук-

ла. Надявам се това да не е тенденция в испанския куклен театър за деца.

И, ако първите представления в програмата не бяха обнадеждаващи, то със следващите интересът ми започна да ескалира. Четвъртият фестивален ден бе силно емоционален – освен премиерата на „Орфей“ и почитането на паметта на Николина Георгиева по повод 86 години от рождението ѝ, имаше изненада и в международната селекция. Представлението „Тя трябваше да каже Не!“ на „Донт паник тиътър“ от Триполи (Гърция) откри пред мен интересна форма на кукления театър за възрастни. Сюжетът е криминален – жена се качва в кола, приласкана от приятеля си и попадат в хотел, където той е убит, а тя насилена от друг мъж, който се преструва на любимия ѝ. Разбира се, има събуждане от мъртвите, Червената шапчица се намесва в разказа и умрелият оживява... Но това не е най-важното – важното е как без думи историята достига до публиката и какъв тип кукли могат да бъдат видени. Използвана е естетиката на филми Noir и преработен сюжет на „Червената шапчица“. Репликите са изписани върху плат, който актрисите зад черния параван спускат почти невидимо за зрителите, когато има нужда от разяснение. Шрифтът напомня този в нямото кино. Не случайно и всичко е решено в черно-бяло. Куклите и декорът са двуизмерни рисунки върху картон – изключително детайлни. Естетиката им напомня комиксовата. Актрисите са през цялото време зад параван и ги виждаме само като „невидимата ръка“, която движи куклите. За създаване на допълнителен ефект, характерен за киното, са кадрирани сцени посредством включване и изгасване на светлина, а любовните са представени като изреждане на различни табла с рисунки, описващи „случването“ между персонажите. Въпреки, че така наречените кукли (двуизмерни картонени изрезки), могат да бъдат управлявани единствено

„Старецът и кучето“
„The Old Man and the Dog“

„Тя трябваше да каже „Не!““
„She Shoulda Said No“

посредством телчицата, закрепена за тях, нито за миг не беше нарушено измерението, което персонажът обитава – именно тази прецизност предлага на зрителя усещането за това, че не е подценен. Бих казала, че до момента не бях виждала толкова успешно създаване на кино съспенс в подобен тип куклен театър.

Хронологично е време за „**Старецът и кучето**“ – съвместен проект между Вера Стойкова и „Шу Минг Тиъгър“ (Тайван). Този моноспектакъл изгражда контраст между света, който обитаваме сега – пълен с информация, високи блокове и самота, съпоставяйки го със спомена за миналото, което бива свързвано с уют и приятелство. Разбира се, трябва да се оцени всеотдайността на актьора както и сценографската идея за минимализъм на сцената – няколко кашона и една лампа. Куклите са не по-високи от 50 см. и дори те изглеждат като изработени от хартия. Това, което прави историята толкова специална, е, че краят ѝ е тъжен, но артистът на сцената предлага на децата да измислят нов – заедно. Именно моментът на ангажиране на публиката помага в осмислянето на посланията на спектакъла – в този случай за „малкия“ човек, който е самотен сред големите сгради и заетите хора и съзнанието на най-малките да могат да променят тази ситуация.

Както видяхме и в „Авеню Q“ на Столичния куклен театър маркетингът не е за подценяване щом става въпрос за театър. Брандиране, игри, рекламни материали и какво ли още не би могла да предложи подобна (нека я наречем в този случай) продукция. „**Циркът на марионетките**“ на Театър „Душко Радевич“ (Сърбия). Те не направиха маркетингова „заря“, но още преди да вляза в салона ме впечатли, че на входа се раздават рекламни материали с информация за театъра и спектакъла. Силно вярвам, че именно международните фестивали могат да се превърнат в платформа или дори трибуна и не пречи да заявиш себе си като важна част от нея. След погрона на чешкото представление този спектакъл ми вдъхна надежда за марионетките. Сюжетът разказва историята на Марио – млад клоун и Нета – балерина. Представени са сцени зад и пред кулисите на цирка. На празна сцена актьорите излизат с марионетка и дават възможност на зрителя да проследи нея – а не само техните мимики. Нямаше комуникация между актьор и марионетка, което в конкретната естетика на представлението, дава възможност да видиш артиста и куклата като едно. Всяка кукла е изработена в стилистиката на „типажа“ – балерината е с ефирна рокля и нежни черти на лицето, клоунът с глуповато изражение, къдрава коса и червен нос, директорът с високо бомбе, дълъг фрак и остри черти на лицето и т.н. Въпреки че представлението бе на сръбски и нямаше субтитри става ясно какво се случва и какви са взаи-

моотношенията между персонажите. Смятам, че това беше един от успешните спектакли в международната програма – както чисто театрално, така и като мениджърски подход.

Броени часове преди закриването на фестивала дойде времето и за моя личен фаворит измежду чуждестранните спектакли – „**Хиляда дузини**“ на „Плата къмпъни“ от Прага (Чехия). За сюжетна основа е използван едноименен разказ на Джек Лондон, въпреки че като цяло спектакълът разчита не толкова на речта, колкото на другите изразни средства. Отново на полупразна (в началото) сцена виждаме трима актьори и един китарист, който през цялото време ще създава музикална среда. Сюжетът: за да продаде 1000 дузини яйца в Сан Франциско (където цената им неимоверно се е покачила заради недостиг), главният персонаж преминава през множество изпитания, за да открие в момента на продажбата, че яйцата са се развалили. Куклите в спектакъла са изработени от дърво. Не по-високи от 30 см те представляват дървен къс с ръце и крака като главният персонаж има и магнитчета на гърба, за които се прикрепя кутия от яйца. Впечатлява сценографското решение: множество кори от яйца, които според различните сцени служат като разнообразни пространства и предмети – път, планина, сняг, дим на кораб и т.н. Именно защото е разказана историята за obsesията от забогатяване чрез продажба на яйца, визуалното решение е толкова адекватно и завладяващо. Чувството за хумор и енергията на актьорите, от които се изисква голяма физическа концентрация, превръщат спектакъл с много малко реплики (държа да отбележа, че имаше субтитри) в адекватно и премерено представяне на алчността, заложената в човека като проблем на съвременното общество. Не случайно журито връчи награда за мъжка роля на целия екип на спектакъла.

Вече споменах маркетинга и мениджмънта като важни компоненти за едно фестивално представление. Искам да отбележа едно свое наблюдение като човек, който за първи път присъства на „Златният делфин“. Силно ме озадачи не само фактът, че половината от селектираните чуждестранни спектакли можеха спокойно да не бъдат в програмата на такъв утвърден фестивал, но и това, че през не малка част от времето залите бяха празни. Вярвам, че една от целите на фестивалите е да събира хора с общи интереси – било то редова публика или професионалисти, но, когато обговарянето в медийното пространство и градската среда не се случва, ефективността на общуването е затруднена. Радвам се, че бях част от фестивала, но се надявам следващото му издание да ангажира повече публики и финансиращи организации. ■